

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

Список використаних джерел:

1. Восьмим ААС у 2024 році в електронній формі розглянуто понад 17% судових справ та матеріалів. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/func_ecits/.
2. Концепція Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЕСІКС), розроблена за підтримки Програми USAID «Справедливість для всіх». URL : <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>
3. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджене рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 року № 1845/0/15–21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#n23>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Закон України від 27 квітня 2021 року № 1416-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов’язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремих підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами. Закон України від 29.06.2023 № 3200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#Text>
6. Сапельніков Л. Цифрова трансформація правосуддя: як Україна створює сучасну судову систему. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/12/19/7489701/>

Остафійчук Л. А.,

*к.ю.н., доцентка,
доцентка кафедри процесуального права
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ – ІННОВАЦІЙНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЮРИДИЧНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Без електронних технологій сучасне судочинство важко уявити. Інтернет став незамінним інструментом для отримання інформації

та послуг, що сприяє поширенню цифрових технологій у сфері судочинства.

Одним із значимих факторів, який вплинув на запровадження інформаційних технологій в українському судочинстві, стало прийняття Закону України від 22.12.2005 р. № 3262-IV «Про доступ до судових рішень», метою якого є «забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції, прогнозованості судових рішень та сприяння однаковому застосуванню законодавства» [1]. Адже володіння правозастосовувачем інформацією щодо актуальної практики розгляду справ судами має непересічне значення. Найперше, за допомогою судових розглядів виявлялися прогалини регулювання правових питань, суперечливість норм законів, невідповідність норми закону Конституції України або міжнародному договору. По-друге, доступність судової практики уможливила попереджувати подання необґрунтованих та/або неперспективних позовів чи заяв до суду. По-третє, з'явилася можливість коригування поведінки суб'єктів правозастосування на етапі вчинення дії чи прийняття рішення відповідно до практики судового розгляду подібних справ для уникнення судових спорів. Насамкінець, за допомогою гласності та відкритості судового процесу українське суспільство поступово усвідомило, що суди це не каральні органи, і метою судового процесу є ефективний захист прав, свобод та інтересів осіб. Таким чином, рішення суду (особливо судів касаційної інстанції) щодо аналогічного питання допомагає розтлумачити правову норму і надати зразок вирішення правового спору.

У 2008 році Консультативна рада європейських суддів (далі – КРЕС) присвятила Висновок № 11 питанню якості судових рішень як основного компонента якості правосуддя. Зокрема, високий рівень цього показника залежить від професійності суддів, які, маючи повноваження тлумачити закон, зобов'язані сприяти юридичній визначеності, яка гарантує передбачуваність змісту та застосування юридичних норм. Для досягнення поставленої мети, при вирішенні ідентичних спорів у країнах континентального права, доцільним орієнтиром буде судова практика, особливо практика найвищих судів, завданням яких є забезпечення єдності судової практики (п.п. 45, 46, 47, 48) [2].

9 листопада 2011 року КРЕС у пункті 24 Висновку № 14 зазначила, що «судова влада має розміщати судову практику або принаймні резолюційні судові рішення в мережі інтернет: i) на безоплатній основі, ii) в легкодоступній формі та iii) з урахуванням захисту особистих даних»

[3]. Для задоволення інформаційних потреб користувачів щодо актуальної судової практики та організації доступу до неї, КРЕС заохотила держави щодо організації доступу до не лише до власних баз судових рішень, але й інших держав. Прозорість та передбачуваність такого регулювання мало на меті не лише ознайомчу функцію для дослідників права та практикуючих юристів, але й створити сприятливе середовище для розвитку торгівлі та інвестицій за допомогою нестандартних інноваційних рішень. Наприклад, відповідно до статті 3 Протоколу 2 Конвенції Лугано 2007 року було створено загальнодоступну систему Збірник прецедентного права JURE [4]. Європейська асоціація, що складається з Суду Європейського Союзу, а також Державних рад і вищих адміністративних юрисдикцій кожного з членів Європейського Союзу, створила базу АСА-Europe, що забезпечує доступ до рішень Вищих адміністративних судів, які імплементують право ЄС [5]. Створений мережею голів європейських верховних судів у 2007 році Загальний портал судової практики – є метапошуковою системою, яка дозволяє виконувати запити в кількох пошукових системах одночасно [6].

Законом України від 03.10.2017 №2147-VIII були внесені суттєві зміни до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів [7], серед яких особливої уваги заслуговує введення у процесуальне законодавство поняття «висновків щодо застосування норм права, викладених в постановях Верховного Суду» (далі – висновки ВС). Згідно частин 5, 6 статті 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» висновки ВС визначено «обов’язковими для всіх суб’єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права» і «враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права» [8]. Вказану норму було підсилено частиною 4 статті 6 Закону України «Про адміністративну процедуру», згідно якої висновки ВС є обов’язковими для всіх адміністративних органів, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права» [9].

Висновок ВС – це не просто частина судового рішення в адміністративній справі. З його прийняттям, він стає обов’язковим імперативом (квазіджерелом) не лише для судів нижчої інстанції але й безпосередньо для Верховного Суду. Проте, відступ від висновку ВС можливий! Через самовідступ, або його подолання палатою, об’єднаною палатою, Великою

Палатою Верховного Суду. На відміну від висновку ВС, викладеному у рішенні за результатами розгляду зразкової справи (ч. 3 ст. 291 КАС України), тому що положення статей 346, 347 КАС України не передбачають можливості передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду з метою відступу від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду як суду апеляційної інстанції у зразковій справі, що обумовлено особливою правовою природою цього процесуального рішення [10, с. 658, 659, 660].

У зв'язку із викладеним виникає потреба не просто у доступі до судових рішень, а у використанні систематизованих цифрових інструментів пошуку актуальних правових позицій Верховного Суду, щоб у власному процесуальному документі не допустити посилання на висновок ВС, щодо якого наявний відступ від правових висновків, у тому числі можливо шляхом уточнення.

Створена у 2021 році База правових позицій Верховного Суду (База) дає змогу користувачам здійснювати пошук релевантної практики Верховного Суду за великим текстовим фрагментом, за ключовим словом (ключовими словами), за текстовим документом, а також за посиланням на судові рішення, узятим із Єдиного державного реєстру судових рішень [11]. База є тестовим допоміжним інструментом пошуку практики Верховного Суду. Заголовки й опис рішень Верховного Суду, які містяться в Базі, коротко окреслюють правову проблему, якої стосується відповідне рішення. Розміщена в Базі інформація щодо практики Верховного Суду не є вичерпною і постійно оновлюється.

Незважаючи на розміщене на сайті застереження про те, що інформація в Базі не може вважатись офіційним джерелом інформації щодо судових рішень Верховного Суду та не є зобов'язуючою для Верховного Суду, – у Базі наявні посилання на судові рішення, що офіційно розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень, ознайомлення з якими уможливить розуміння суті правової позиції, сформульованої у справі, а також потребу в обов'язковості її застосування у конкретному випадку [11]. Тобто, по-суті база відразу визначає шлях для отримання офіційного тексту потрібного користувачу судового рішення і викладеному у ньому висновку ВС.

Отже, використання технологій пошуку ревалентних висновків ВС сприяє дотриманню принципу правової визначеності та покращує точність ухвалення рішень.

1 грудня 2023 року КРЕС прийнято Висновок КРЕС №26 (2023) «Рухаючись вперед: використання асистивних (допоміжних) технологій у судочинстві», у якому визначено потенційні загрози використання баз даних судових рішень. Відзначається, що ухвалення судових рішень є висококваліфікованою діяльністю. А використання інструментів обробки даних може підірвати здатність судді визначати, що є, а що ні, релевантним доказом, і може негативно вплинути на його або її здатність оцінювати надійність доказів. Незважаючи на те, що такі інструменти призначені для сприяння ухваленню судових рішень, з часом вони можуть знизити кваліфікацію та досвід суддів (п. 60). Особливо проблематичним може бути те, якщо така допомога надає окремим суддям оцінку норм щодо ухвалення рішень на основі загальних тенденцій серед суддів; дана проблема згодом буде лише поглиблюватись, оскільки все більше суддів слідуватимуть тенденції, визначеній інструментами обробки даних. У більш широкому плані це створює загрозу для інституційної незалежності, оскільки фактично віддасть процес ухвалення рішень у руки тих, хто розробляє інструменти обробки даних (п. 61). Тому технологічні інструменти повинні поважати процес ухвалення судових рішень і автономію суддів. [12]

Підсумовуючи, зазначимо, що використання інформаційних технологій суспільством стрімко розвивається. Суди та судова влада повинні йти в ногу з такими подіями. Новітні технології є важливим інструментом у судочинстві, їх потрібно розвивати, удосконалювати, водночас використовувати у власній практиці на основі власного розуму і досвіду, а не доручати машинним технологіям вирішувати справи людей.

Список використаних джерел:

1. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 №3262-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>
2. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf
3. Висновок № 14 (2011) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про правосуддя та інформаційні технології (IT). URL: <https://rm.coe.int/opinion-n-14-2011-on-justice-and-information-technologies-it-/16806a1fc0>
4. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/collection/n-law/jure.html>
5. ACA-Europe. URL: <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/>

6. Network of the Presidents of the supreme judicial courts of the EU. URL: <https://network-presidents.eu/cpcl>

7. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n774>

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

9. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

10. Остафійчук Л. А. Зразкове рішення як модель судового прецеденту в Україні. Topical Issues of Procedural Law in Ukraine : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. 920 p. P. 655–680. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/576/15510/32751-1>

11. Supreme LAB. URL: <https://sl.court.gov.ua/affairs.php>; URL: <https://sl.court.gov.ua/affairs.php>

12. Висновок КРЕС № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynny_pereklad.pdf

Плахотнік О. В.

*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри юстиції*

*Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ СУДОЧИНСТВА

У сучасному світі інновацій технологія розподіленого реєстру або розподілена база даних (блокчейн), що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків) де кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій, подані як хеш-дерево [1] може